

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KARAR

Başvuru No. 34885/06

Nurettin DEMİR ve Çiçek Demir v. Türkiye

13 Kasım 2012 tarihinde,

Başkan

Guido Raimondi,

Yargıçlar

Danute Jociene,

Peer Lorenzen,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Hellen Keller,

Ve Daire yazı işleri müdür yardımcısı Stanley Naismith'in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Dairesi),

11 Ağustos 2006 tarihinde yapılan yukarıdaki başvuru,

30 Haziran 2009 tarihinde alınan karar,

Savunmacı Hükümet tarafından beyan edilen gözlemler ve buna cevaben başvuranlar tarafından beyan edilen gözlemler hakkında,

Yapılan müzakereler sonrasında aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Başvuranlar Nurettin Demir ve Çiçek Demir, sırasıyla 1976 ve 1975 yıllarında doğan ve Manisa’da yaşamakta olan Türk vatandaşlarıdır. AİHM huzurunda, Manisa’da çalışmakta olan avukat C. Hüseyin tarafından temsil edilmektedirler.

2. Türk Hükümeti (“Hükümet”) kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.

A. Davanın koşulları

3. Davanın olay ve olguları, taraflarca beyan edildiği üzere, aşağıdaki şekilde özetlenebilmektedir.

4. 31 Temmuz 2002 tarihinde, başvuranların üç yaşındaki kızları Melisa, ikinci başvuran ile yürürken, dokunduğu bir çöp konteynırının üzerine düşmesi sonucu ağır şekilde yaralanmış ve akabinde de ölmüştür.

1. İkinci başvuran aleyhine ceza davası ve bir belediye çalışanı A.L.

5. 1 Ağustos 2002 tarihli otopsi raporuna (ölü muayene raporun) göre, ölüm sebebi, muhtemelen ölenin üzerine düşen çöp konteynırının yol açtığı, göğüs boşluğunda meydana gelen kanamadır. Klasik otopsiye gerekli görülmemiştir.

6. Aynı gün birinci başvuran polise verdiği ifadesinde *diğer şikayetlerinin yanında*, olay belediyenin ihmalkârlığı sonucu ortaya çıkmış ise, şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

7. 6 Ağustos 2002 tarihinde, ikinci başvuran polise ifade vermiştir. Bir ziyaret dönüşü eve doğru yürürken, kızının, çöp konteynırının açık metal kapağını tuttuğunu ve çöp konteynırının kızının üzerine düştüğünü ileri sürmüştür.

8. Aynı gün, olayların görgü tanığı olan ikinci başvuranın kız kardeşi de, ikinci başvuranla benzer şekilde ifade vermiştir.

9. 7 Ağustos 2002 tarihinde, iki polis memuru, olayın gerçekleştiği bölgeyi (olay yerini) incelemiştir. Polis memurları, *diğerlerine ilaveten*, konteynırın arka tekerleklerinin kusurlu olduğunu ve kapağın çekilmesi halinde, konteynırın düşmeye meyilli olduğunu belirtmişlerdir.

10. 14 Nisan 2003 tarihinde, savcı, şüpheli olarak, çöp konteynırlarından sorumlu belediye çalışanı olan A.L.’nin ifadesine başvurmuştur. A.L., *diğerlerine ilaveten*, olaylardan on gün

sonra haberdar edildiğini, belediyenin aileye mali destek sağladığını ve olayın, başvuranların kızının, çöp konteynırının kapağını çekmesi sonucu meydana geldiğini ileri sürmüştür.

11. Ertesi gün, 15 Nisan 2003 tarihinde, savcı, ikinci başvuran ile A:L. hakkında, taksirle ölüme sebebiyet vermek suçundan iddianame düzenlenmiştir. Sanıklar hakkında 765 sayılı TCK nun 455.maddesinin tatbiki istenmiştir.

12. Akabinde, Turgutlu Asliye Ceza Mahkemesinde ceza davası başlamıştır.

13. 16 Haziran 2003 tarihinde, Turgutlu Asliye Ceza Mahkemesi, olay yerinde keşif yapmıştır.

14. 4 Temmuz 2003 tarihinde, E.Ö. tarafından hazırlanan bir uzman raporu, başvuranların kızının ölümü sebebiyle, ikinci başvurana yüklenebilecek kusur oranının 2/8 olduğunu ve kalan 6/8 oranındaki kusurun A.L.'ye ait olduğu belirtilmiştir. Sanıklar rapora itiraz etmiştir ve mahkeme ikinci bilirkişi raporu talep etmiştir.

15. 15 Eylül 2003 tarihinde, bir avukat ve iki iş güvenliği uzmanı tarafından hazırlanan ikinci rapor, çöp konteynırının sözü geçen tekerleklerinin kırık olması ve konteynırın düz olmayan bir zemin üzerinde durması sebebiyle, hizmet kusuru kavramına dayalı olarak, sorumluluğun Turgutlu Belediyesi'ne ait olduğunu, dolayısıyla, sanıklara yüklenebilecek herhangi bir kusur bulunmadığını göstermiştir.

16. 25 Şubat 2004 tarihinde, Turgutlu Asliye Ceza Mahkemesi, bilirkişi raporuna dayanarak, ikinci başvuran hakkında yapılan suçlamalardan dolayı beraat ettirmiştir. Mahkeme aynı zamanda, iç mevzuat uyarınca, adli takibat için herhangi bir soruşturma izni bulunmadığı gerekçesiyle, A.L. hakkında devam eden ceza davasını durdurma kararı almıştır.

17. Belirtilmeyen bir tarihte, soruşturma makamları (savcılık), Turgutlu Kaymakamlığı'ndan, A.L.'nin adli takibatı için soruşturma izni talebinde bulunmuştur.

18. 11 Kasım 2004 tarihinde, Turgutlu Kaymakamlığı, ön soruşturma sonrasında, A.L.'nin adli takibatı için gerekli olan izni vermemiştir. Kaymakamlık, verdiği kararda, Turgutlu Belediyesi ve Hastürkler limited şirketi (çöp toplamadan sorumlu şirket – bundan sonra "şirket" olarak anılacaktır) arasında yapılan sözleşmenin hükümleri kapsamında, bozuk konteynırları düzeltilmenin ve bu konuyu çöp konteynırlarından sorumlu belediye çalışanına bildirmenin, şirketin sorumluluğu altında olduğunu belirtmiştir.

19. 8 Aralık 2004 tarihinde, Manisa Bölge İdare Mahkemesi, savcı tarafından Turgutlu Kaymakamlığının kararına karşı yapılan itirazı reddetmiştir.

20. 7 Şubat 2005 tarihinde, savcı, A.L.'nin adli takibatına yönelik soruşturma izni verilmemesini müteakip, kişi hakkında takipsizlik kararı vermiştir.

2. İdari mahkemeler huzurundaki tazminat davası

21.16 Ocak 2004 tarihinde, başvuranlar, tazminat talebiyle Turgutlu Belediyesi'ne başvurmuşlardır. Herhangi bir yanıt alamadıklarından ötürü, 13 Mayıs 2004 tarihinde, başvuranlar, Turgutlu İdare Mahkemesi'nde, Belediye aleyhine tazminat davası açmışlardır.

22.1 Ocak 2004 tarihinde, idare mahkemesi, zamanaşımı gerekçesiyle, başvuranların tazminat talebini reddetmiştir. Bu bağlamda mahkeme, 2577 sayılı Kanunun 13. maddesine atıfta bulunarak, Belediye'nin sorumluluğu gerçeği karşısında, başvuranların, çocuklarının ölümünü takip eden bir yıl içinde ilgili makama başvurmaları gerektiğini belirtmiştir.

23.9 Şubat 2005 tarihinde, Danıştay, oy çokluğuyla, idare mahkemesinin kararını onamıştır. Başvuranlar tarafından bu kararın düzeltilmesine yönelik yapılan talep de, Danıştay tarafından 13 Şubat 2006 tarihinde reddedilmiştir. Her iki durumda da, bir hâkim, başvuranların, ancak bilirkişi raporu kendilerine ulaştığında belediyenin kusurundan haberdar oldukları, dolayısıyla zamanaşımını aşmadıkları gerekçesine bağlı olarak, karara karşı muhalif kalmıştır.

3. Hastürkler limited şirketinin yetkili temsilcisi M.H. aleyhine yürütülen ceza davası

24.18 Ağustos 2006 tarihinde, başvuranlar, Hastürkler limited şirketinin yetkili temsilcisi M.H. aleyhine, Turgutlu savcılığına suç duyurusunda bulunmuşlar ve kızlarının ölümüne sebebiyet veren bu kişinin yargılanıp, mahkûm edilmesini talep etmişlerdir. Başvuranlar, savcılığın belediye makamlarına yönelik takipsizlik kararının üzerinden on dokuz ay geçtiğini ve bu tarihten beri hiçbir adım atılmadığını ileri sürmüşlerdir. Bu bağlamda başvuranlar, sözü geçen suça yönelik duruşma için kanuni süre sınırının (dava zamanaşımı olabilir mi?) yaklaştığı gerekçesine bağlı olarak, savcılıktan daha fazla gecikme olmaksızın harekete geçmesini talep etmişlerdir.

25.M.H. 6 Aralık 2006 tarihinde polise ifade vermiş ve şirketin yalnızca çöp konteynırının içinde ve çevresindeki çöpleri toplamaktan sorumlu olduğunu, başka hiçbir şeyden sorumlu olmadığını iddia ederek, aleyhine yapılan tüm suçlamaları reddetmiştir.

26.13 Mayıs 2007 tarihli iddianamede, Turgutlu Cumhuriyet Savcısı, M.H.'yi, taksirle ölüme sebebiyet vermekle suçlamıştır. Suçlamalar, Ceza Kanunu'nun 85. maddesinin 1. paragrafı, 22. maddesi ve 50. maddesinin 4. paragrafı uyarınca yapılmıştır.

27.21 Mayıs 2007 tarihinde, sanık aleyhine açılan ceza davası, Turgutlu Asliye Ceza Mahkemesi huzurunda başlamıştır.

28. Yargılama süresince, mahkeme sanığın ve başvuranların ifadelerini almış, bilirkişi raporları talep etmiş ve olay yerinde keşif yapmıştır.

29. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müfettişi C.B. tarafından hazırlanan bilirkişi raporu, Belediye'nin ve çöpleri toplamakla sorumlu şirketin kusurlu olduğu sonucuna varmıştır.

30. 14 Eylül 2007 tarihinde, başvuranlar davalara müdahil olarak katılmışlardır.

31. 5 Aralık 2007 tarihinde, üç mühendis ve iş güvenliği uzmanları tarafından hazırlanan bilirkişi raporunda, başvuranların kızlarının ölümünden, dikkatli davranılmadığı gerekçesiyle 4/8 oranında ikinci başvuranın, gerekli denetimleri yapmadığı gerekçesiyle 2/8 oranında Belediye'nin ve çöp konteynirının kırık tekerleklerini değiştirmedığı gerekçesiyle 2/8 oranında M.H.'nin kusurlu olduğu sonucuna varılmıştır.

32. 27 Şubat 2008 tarihinde, asliye ceza mahkemesi, 31 Ocak 2007 ve 5 Aralık 2007 tarihli bilirkişi raporlarının bulgularına dayanarak, M.H.'yi, işlediği isnat edilen suçu sabit görmüş, iki yıl hapis cezasına hükmetmiştir. Bu ceza daha sonra altı ay hapis cezasına düşürülmüş ve para cezasına çevrilmiştir.

33. 16 Eylül 2010 tarihinde, Yargıtay, asliye ceza mahkemesinin kararını bozmuş ve (765 Sayılı) Ceza Kanunu'nun 102. maddesinin 4. paragrafı ve 104. maddesinin 2. paragrafı ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 322. maddesi uyarınca suçun adli takibatının zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle, sanık aleyhindeki davayı düşürmüştür.

4. Hukuk Mahkemelerinde Açılan tazminat davası

(a) Şirket aleyhine tazminat davası

34. 30 Temmuz 2007 tarihinde, başvuranlar, kızlarının ölümünde sorumlu olduğu gerekçesiyle, şirket aleyhine tazminat davası açmışlardır. Birinci başvuran maddi tazminat olarak 7,000 Türk Lirası ve manevi tazminat olarak 15,000 Türk Lirası talep etmiştir. İkinci başvuran maddi tazminat olarak 8,000 Türk Lirası ve manevi tazminat olarak 15,000 Türk Lirası talep etmiştir. Başvuranlar ayrıca, diğer iki çocukları adına, manevi tazminat olarak 5,000 Türk Lirası talep etmişlerdir. Bunun dışında, mahkemedен, şirkete bağlı arabaların satışı ya da devrine yönelik ihtiyati tedbir kararı verilmesini talep etmişlerdir.

35. Şirket, kendilerine yüklenebilecek herhangi bir kusur bulunmadığını düşündükleri gerekçesiyle, mahkemedен davayı reddetmesini talep etmiştir.

36.1 Ağustos 2007 tarihinde, tazminat davası Turgutlu Asliye Hukuk Mahkemesi huzurunda başlamıştır. Düzenli duruşmalar yapılmıştır. Mahkeme, şirket temsilcisi aleyhine açılan ceza davasının dosyasını incelemiş ve dava dosyasında bulunan bilirkişi raporları arasındaki çelişkiyi gidermek amacıyla ek bir bilirkişi raporu daha talep etmiştir.

37.9 Ekim 2007 tarihinde yapılan duruşmada, şirkete bağlı iki araç için asliye hukuk mahkemesi ihtiyati tedbir kararı vermiştir.

38.18 Temmuz 2008 tarihinde, Ö.T. tarafından hazırlanan bilirkişi raporu, hem Belediye'nin hem de şirketin %50 oranında kusurlu olduğu sonucuna varmıştır.

39.30 Temmuz 2008 tarihinde, bir avukat tarafından hazırlanan bir bilirkişi raporu mahkemeye sunulmuştur. Bu rapor, 18 Temmuz 2008 tarihli bilirkişi raporunun bulgularına dayanarak, başvuranlara verilmesi gereken maddi tazminatın miktarını belirlemiştir.

40. Üç mühendis ve iş güvenliği uzmanları tarafından hazırlanan başka bir bilirkişi raporu, 15 Aralık 2008 tarihli bilirkişi raporunda, mevcut davanın koşulları çerçevesinde, şirketin kusurlu olduğu sonucuna varmıştır. Raporunda, çöp konteynırının durumu belediyeye bildirilmediği için, belediyeye yüklenebilecek herhangi bir kusur bulunmadığı belirtilmiştir. Rapor ayrıca, olay anında merhumun elini tuttuğu için, ikinci başvurana da yüklenebilecek herhangi bir kusur bulunmadığı sonucuna varmıştır.

41.6 Mart 2009 tarihinde yapılan bir duruşmada, asliye mahkemesi, suçun yüklenmesine yönelik önceki raporların çelişkili olduğu gerekçesiyle, başka bir bilirkişi raporu daha talep etmiştir.

42.20 Nisan 2009 tarihinde, üç mühendis ve iş güvenliği uzmanları tarafından hazırlanan bir bilirkişi raporu mahkemeye sunulmuştur. Raporunda, çalışanlarının konteynırları hatalı kullanmasını önlemediği, işi denetlemediği, konteynırı düz olmayan bir zemin üzerine koyduğu ve kırık tekerleklerle ilgili yetkilileri bilgilendirmediği gerekçesiyle şirket %25 kusurlu bulunmuştur. Genel çalışma disiplini sağlamadığı gerekçesiyle M.H. %5 kusurlu bulunmuştur. Çocuğun konteynıra dokunmasını engellemediği gerekçesiyle ikinci başvuran %20 ve konteynırı düz olmayan bir zemin üzerine koyduğu, kapağı açıldığı zaman konteynırın dengesini kaybetmemesini sağlamadığı, konteynırın hatalı kullanımı sonucu hasara yol açmaması için kontrol etmediği ya da gerekli önlemleri bildirmediği ve almadığı ve ilgili işin, sözleşmenin hükümlerine uygun olarak yapıp yapılmadığını kontrol etmediği gerekçesiyle belediye %50 kusurlu bulunmuştur.

43.26 Ekim 2010 tarihinde, en son hazırlanan bilirkişi raporunun bulgularına dayanarak, başvuranlara verilmesi gereken maddi tazminat miktarını hesaplayan ek bir uzman raporu bir avukat tarafından hazırlanmıştır.

44.5 Ekim 2009 ve 3 Kasım 2009 tarihlerinde, başvurular, mahkemeden, M.H. ve Belediye'yi de tazminat davasında müşterek davalılar olarak kapsayacak şekilde, davayı genişletmesini talep etmişlerdir.

45.3 Kasım 2009 tarihinde, asliye mahkemesi davanın kısmen başvurular lehine kabulüne karar vermiştir. Mahkeme ilk olarak, gece vakti çocuğunun bir çöp konteynırına çok yaklaşmasına izin verdiği için ikinci başvuranın, çöp kutusunu düzgün bir yüzeye koymamak, kapağının düzgün çalışmasını sağlamamak ve çöp konteynırının tehlike arz edip etmediğini ya da şirketin sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini kontrol etmemek gibi bazı gerekçelere bağlı olarak da belediyenin kusurlu olduğuna karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, çalışma disiplinini yerine getirmemek, çöp konteynırlarının hatalı kullanımını önlememek ve çöp konteynırlarının kusurlarına yönelik ilgili makamların izleme ve bilgilendirmesini yapmamak gibi çeşitli gerekçelere bağlı olarak, şirketin kusurlu olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, şirketin olayda %25 kusurlu olduğuna kanaat getirmiştir. Bu nedenle, birinci başvurana, maddi tazminat olarak 3,319.56 TL ve manevi tazminat olarak 4,500 TL, ikinci başvurana ise maddi tazminat olarak 3,155.62 TL ve manevi tazminat olarak 4,500 TL verilmesine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, başvuruların hayatta kalan çocuklarının her biri için, manevi tazminat olarak 1,500 TL vermiştir. Mahkeme, faizi, olayın yaşandığı 31 Temmuz 2002 tarihinde geçerli yasal orana sabitlemiştir. Son olarak, mahkeme, iç hukuk uyarınca böyle bir usul bulunmadığından, başvuruların, davayı M.H. ve Belediye'yi de müşterek davalı olarak kapsayacak şekilde genişletilmesi talebini reddetmiştir.

46. Başvurular kararı temyiz etmişlerdir.

47. 15 Ocak 2010 tarihinde, başvurular, o tarihte toplamda 53,671.49 TL'ye tekabül eden ödenmesi gereken miktarları talep edebilmek için yasal takip başlatmışlardır. Hükümet, şirketin herhangi bir varlığı bulunup bulunmadığına ilişkin, icra dairesi ile çeşitli kurumlar, bilhassa bankalar arasındaki yazışmaları ibraz etmiştir. Yardımcı icra memuru R.C. tarafından hazırlanan kayda göre, 16 Şubat 2012 tarihinde şirket adına kayıtlı herhangi bir taşınır ya da taşınmaz mal bulunmamaktadır ve dava dosyası 29 Aralık 2011 tarihinde kapanmıştır.

48.14 Temmuz 2011 tarihinde, Yargıtay, asliye mahkemesinin kararını düzelterek onanmıştır.

(b) Belediye aleyhine açılan tazminat davası

49. 30 Eylül 2011 tarihinde, başvurular Turgutlu Belediyesi aleyhine tazminat davası açmışlardır. Belediye, davanın, yasal zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle mahkeme tarafından incelenemeyeceğini ileri sürmüş ve itiraz etmiştir.

50. 3 Şubat 2012 tarihinde, Turgutlu Asliye Ceza Mahkemesi, haksız fiilden kaynaklanan bir tazminat talebinin incelenmesi için yasal süre sınırının dolduğu kararını vermiştir. Borçlar Kanunu'nun 60. maddesine atıfta bulunan mahkeme, olaylara ilişkin olarak Belediye'nin kusurunun önceki tazminat davasında %50 olarak tespit edildiğine, dolayısıyla başvuruların, zararı ve faili öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl içinde Belediye aleyhine mahkemeye başvuruda bulunmadıklarına dikkat çekmektedir.

B. İlgili iç hukuk kuralları ve uygulamaları

51. Olayın yaşandığı tarihteki ilgili uygulanabilir iç hukuk kuralları aşağıdaki şekilde öngörülmektedir.

1. Anayasa

52. Anayasa'nın 17. maddesine göre, herkes yaşama hakkına sahiptir.

2. Ceza hukuku

53. (765 Sayılı) Ceza Kanunu'nun 455. maddesinin 1. paragrafı aşağıdaki şekilde öngörülmüştür:

“Tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya meslek ve sanatta acemilik veya nizamata ve evamir ve talimata riayetsizlik ile bir kimsenin ölümüne sebebiyet veren şahıs iki seneden beş seneye kadar hapse ve 20.000 liradan 150.000 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur.”

54. Azami beş yıl hapis cezasın bir suçun adli takibatı, beş yıl içinde yapılmalıdır ((765 Sayılı) Ceza Kanunu'nun 102. maddesinin 4. paragrafı).

55. Olayın yaşandığı tarihte, Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca, herhangi bir şekilde, bir cumhuriyet savcısı, bir suç işlendiği şüphesi uyandıran bir olaydan haberdar edilmiştir ve ceza davası açılması gerekip gerekmediği hususunda karar vermesi için olay ve olguları incelemesi istenmiştir (153. madde). Fakat şüpheli failin bir kamu görevlisi ya da memur olması ve iddia edilen suçun resmi vazifenin yerine getirilmesi esnasında işlenmesi halinde, hazırlık soruşturması evresinde, cumhuriyet savcısının yargı yetkisi *kişi bakımından uygulama* ile

sınırlıdır. 4483 sayılı Kanun (memurların ve kamu görevlilerinin yargılanması hakkında Kanun), resmi vazifelerin yerine getirilmesi esnasında işlenen bir suç sebebiyle bir kamu görevlisinin ya da memurun adli takibatının yapılması için hangi makamların izin vermeye yetkili olduğunu ve izlenmesi gereken usulü düzenlemektedir. Böylesi davalarda, (failin statüsüne bağlı olarak), hazırlık soruşturması yürütmek ve akabinde ceza davası açılmasının gerekip gerekmediğine karar vermek, yetkili makamın elindedir. İlgili yetkili makam tarafından verilen karara, Danıştay huzurunda itiraz edilebilir. Takipsizlik kararı da otomatik olarak bu mahkeme tarafından incelenir.

56.1 Ocak 2005 tarihinde yeni Ceza Kanunu (5237 sayılı Kanun) yürürlüğe girmiştir. Yeni Ceza Kanunu'nun 85. maddesinin 1. paragrafı kapsamında, taksirle bir kişinin ölümüne sebebiyet veren şahıs, iki ile altı yıl arasında hapis cezasına mahkûm olmaktadır.

3. İdare hukuku

57. 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi (İdari Yargılama Usulü Kanunu) uyarınca; İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde veya altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde, mağdur idari dava açabilir.

4. Medeni kanun

58. (818 sayılı) Borçlar Kanunu kapsamında, haksız ya da cezai bir eylem sonucu zarara uğrayan bir şahıs, maddi zararlar (41.-46. maddeler) ve manevi zararlar (47. madde) için tazminat davası açabilir. Hukuk mahkemeleri, sanığın suçuna yönelik ceza mahkemelerinin aldığı karar ya da bulguları ile bağlı değildir (53. madde).

59. Medeni kanuna göre, tazminat talebinin, mutazarrır tarafın zarar ve zarardan sorumlu kişi bilgisini edindiği tarihten itibaren bir yıl içinde ancak her halükarda, zarara yol açan eylemin yaşandığı tarihten itibaren on yıl içinde yapılması gerekmektedir ((818 sayılı) Borçlar Kanunu'nun 60. maddesi).

ŞİKÂYETLER

60. Başvuranlar Sözleşme'nin 6. ve 13. maddesi kapsamında, çocuklarının, Turgutlu Belediyesi çalışanlarının ihmalkârlığı sonucu öldüğü gerçeğine rağmen, olaydan kişilerin yargılanmadığı ve idari davada başvuruların tazminat elde etme çabalarının sonuçsuz kaldığı gerekçesiyle şikâyette bulunmuşlardır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

61. Sözleşme'nin 6. ve 13. maddeleri kapsamında, başvuranlar, çocuklarının, Turgutlu Belediyesi çalışanlarının ihmalkârlığı sonucu öldüğü gerçeğine rağmen, olaydan sorumluların yargılanmadığı ve idari davada tazminat elde etme çabalarının sonuçsuz kaldığını ileri sürmüşlerdir.

62. AİHM, başvuruların şikâyetinin, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatindedir. Sözleşme'nin 2. maddesinin ilgili kısmı aşağıdaki şekilde öngörmektedir:

“Herkesin yaşama hakkı yasayla korunur...”

A. Tarafların iddiaları

63. Hükümet, başvuruların çocuğunun öldüğü olaydan Devletin sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle, 2. maddenin uygulanabilir olmadığını ileri sürmektedir. Hükümet ayrıca, başvuruların iç hukuk yollarını tüketmediklerini iddia etmektedir. Bu bağlamda, Hükümet ilk görüşlerinde, başvuruların, hukuk mahkemeleri (Borçlar Kanunu'nun 41.-47. maddeleri uyarınca) ya da idare mahkemeleri (Anayasa'nın 125. maddesi uyarınca) huzurunda bir eylemde bulunmadıklarını iddia etmektedir. Ek görüşlerinde Hükümet, başvuruların idare mahkemesi huzurundaki taleplerinin, gerekli süre içinde yapılmadığı için reddedildiğini ve başvuruların, M.H. aleyhine açılan ceza davası esnasında, bu şahıs aleyhine tazminat talebinde bulunmadıklarını ileri sürmektedir.

64. Esas hakkında, Hükümet, mevcut davanın koşulları çerçevesinde, Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edilmediği kanaatindedir. Bu bağlamda, AİHM'in içtihatlarına, bilhassa da *Osman v. Birleşik Krallık*, (28 Ekim 1998, *Hüküm ve Karar Raporları* 1998-VIII); *Scavuzzo-Hager ve Diğerleri v. İsviçre*, (No. 41773/98, 7 Şubat 2006); *Zavoloka v. Letonya*, (No. 58447/00, 7 Temmuz 2009) ve *Tanlı v. Türkiye*, (No. 26129/95, AİHM 2001-III (özetler)) kararlarına dayanarak, Hükümet, başvuruların kızının ölümüyle ilgili yetkili makamlara

herhangi bir kusurun yüklenemeyeceğini ve davanın koşulları çerçevesinde, yetkili makamların, çöp konteynırının gerçek ve doğrudan bir tehlike arz edebileceğinin öngörmesinin mümkün olmadığını, dolayısıyla kazanın yaşanmasını engelleyemeyeceğini vurgulamaktadır. Hükümet ayrıca, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki adli yükümlülüklerini yerine getirdiklerini dile getirmektedir. Bu bağlamda, davaya ve başvurular tarafından takip edilen hukuki yolların her birinden çıkan sonuçlara atıfta bulunmaktadır.

65. Başvuranlar, iddialarını yenilemektedirler. Özellikle de, kızlarının çöp konteynırı yüzünden öldüğünü ve idare mahkemesi huzurundaki tazminat taleplerinin haksız şekilde reddedildiğini öne sürmektedirler.

B. AİHM'in değerlendirmesi

66. AİHM, aşağıdaki gerekçelere bağlı olarak başvuruları her halükarda kabul edilemez olduğundan, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. paragrafının anlamı dâhilinde, iç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediğine yönelik hüküm vermenin gereksiz olduğu kanaatindedir.

67. AİHM, 2. maddenin, yalnızca Devlet görevlileri tarafından güç kullanımına bağlı ölümleri konu almadığını hatırlatmaktadır. İlk paragrafının ilk cümlesinde, taraf devletlere, yargı yetkileri dâhilinde yaşayan kişilerin hayatlarını korumak için gerekli adımları atmalarına yönelik pozitif bir yükümlülük yüklemektedir. Bu gibi bir pozitif yükümlülük, şimdiye kadar AİHM tarafından incelenen birçok farklı metinde ortaya konulmuştur. Örneğin, sağlık çalışanlarının eylemleri ve hatalarına ilişkin, özelde ya da devlette sağlık sektörü (bkz. *Dodov v. Bulgaristan*, No. 59548/00, §§ 70, 79-83 ve 87, AİHM 2008-...; *Byrzykowski v. Polonya*, No. 11562/05, §§ 104 ve 106, 27 Haziran 2006; ve *Vo v. Fransa* [GC], No. 53924/00, §§ 89-90, AİHM 2004-VIII, başka atıflarla birlikte), tehlikeli eylemlerin yönetimi (bkz. *Öneryıldız v. Türkiye* [GC], No. 48939/99, § 71, AİHM 2004-XII) ve gemi güvertesinde (bkz. *Leray ve Diğerleri v. Fransa* (dec.), No. 44617/98, 16 Ocak 2008) ya da inşaat şantiyelerinde güvenliği sağlama (bkz. *Pereira Henriques ve Diğerleri v. Lüksemburg* (dec.), No. 60255/00, 26 Ağustos 2003).

68. Yukarıdaki sektörler listesi kapsamlı değildir. Çok yakın tarihli bir davada, AİHM, Devlet'in yaşama hakkını koruma görevinin aynı zamanda, kamuya açık alanlarda bireylerin güvenliğini sağlamak adına makul önlemlerin alınmasını ve ağır yaralanma ya da ölüm olaylarında, olay ve olguların tespitini sağlayabilecek yasal yolların mevcudiyetini koruma altına alan etkili ve bağımsız bir hukuki sistemin varlığını, kusurluların sorumlu tutulmasını ve mağdura uygun telafinin sağlanmasını (bkz. *Ciechońska v. Polonya*, No. 19776/04, § 67,

14 Haziran 2011, bu davada başvuranın kocası bir sağlık merkezinde kendisine bir ağacın çarpması sonucu ölmüştür.) da kapsadığına hükmetmiştir.

69. Bazı istisnai durumlarda AİHM, yetkili makamların, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin, ceza davası yolu gerektirdiğine hükmetmiştir (bkz. evsel öplüğü konu alan *Öneryıldız*, yukarıda atıfta bulunulan, § 93, ve *Al Fayed v. Fransa* (dec.), No. 38501/02, §§ 73-78, 27 Eylül 2007 ve şüpheli koşullar altında can kaybıyla sonuçlanan trafik kazalarını konu alan *Railean v. Moldova*, No. 23401/04, § 28, 5 Ocak 2010). Ancak yaşama hakkının ihlalinin kasti olmaması halinde, 2. madde her zaman bu gibi yasal çözümleri gerektirmeyebilir; Devlet, ilgili bireylerin her türlü sorumluluğunun tespitinin ve tazminat gibi uygun kanuni bir telafinin sağlanması yoluyla, mağdurlara, tek başına ya da bir ceza kanunu yolu ile bağlantılı olarak, bir medeni kanun yolu vererek de yükümlülüğünü yerine getirebilir (bkz. diğere makamlar arasında, *Anna Todorova v. Bulgaristan*, No. 23302/03, § 73, 24 Mayıs 2011).

70. AİHM bu bağlamda, 2. madde kapsamındaki pozitif yükümlülüğün yerine getirilme yöntemine yönelik seçimin, ilke olarak, Taraf Devlet'in takdir payına düştüğünü hatırlatmaktadır. Sözleşme'de geçen hakları sağlamanın farklı yolları bulunmaktadır ve Devlet'in, iç hukukta öngörülen belirli bir önlemi alamaması halinde dahi, farklı şekillerde pozitif vazifesini yerine getirmesi mümkün olabilmektedir (bkz. *İlbeyi Kemalođlu ve Meriye Kemalođlu v. Türkiye*, No. 19986/06, § 37, 10 Nisan 2012 ve *Ciechońska*, yukarıda atıfta bulunulan, § 65). Fakat iç hukuk tarafından öngörülen korumanın yalnızca teoride var olması halinde, Sözleşme'nin 2. maddesi yerine getirilmiş sayılamayacaktır: daha da önemlisi, uygulamada da etkili olarak işleyebilmesi gerekmektedir (bkz. *Ciechońska*, yukarıda atıfta bulunulan, § 66).

71. AİHM, kızlarının ölümü ile ilgili, başvuruların kullanabileceği birkaç kanun yolu bulunduğunu gözlemlemektedir. İlk olarak, başvuruların savcılık makamlarından, olayı oluşturan koşullara yönelik bir ceza soruşturması başlatılmasını talep etmeleri mümkün olmuştur. İkinci olarak, ilgili kamu makamı aleyhine tazminat için idare davası açmaları da mümkün olmuştur. Son olarak, başvuruların, kızlarının ölümünden sorumlu olduğunu düşündükleri kişiler aleyhine haksız eylem sebebiyle hukuk davası açmaları da mümkün olmuştur. Mevcut davada, başvurular, yukarıda sözü geçen tüm usulleri yerine getirmişlerdir. Dolayısıyla sorulması gereken soru, davanın somut koşulları çerçevesinde, bu usullerden herhangi birinin, Devlet'in, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki, etkili bir hukuki sistem sağlama yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğidir (bkz. *Anna Todorova*, yukarıda atıfta bulunulan, § 74).

72. Belirli koşulları dikkate alan AİHM, başvuranların kızının ölümüne ilişkin olayların, Sözleşme'nin 2. maddesinin kapsamına girdiği varsayımından yola çıkmaktadır. AİHM aynı zamanda, başvuranlarının kızının ölümünün kasti olduğunu gösteren herhangi bir bulgu olmadığı ve olayın meydana geldiği koşulların, bu bağlamda herhangi bir şüphe uyandırmadığı kanaatindedir. Dolayısıyla, 2. Madde kapsamında bir cezai kanun yolu icabı şart değildir. Fakat her halükarda ceza davası açıldığından dolayı, AİHM, Devlet'in 2. madde kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi adına yeterli olup olmadıklarını incelemenin uygun olduğu kanaatindedir.

73. AİHM, ilk soruşturma evresinde, savcının, başvuran ya da belediye haricinde, çocuğun ölümünden cezai olarak sorumlu olup olmadığını belirlenmesi hususunda herhangi bir girişimde bulunmadığını gözlemlemektedir. Bütün bunlara rağmen savcı, belediye çalışanına yönelik kovuşturmanın gereksiz yere uzadığı sonucuna vararak, iç hukukta öngörülen şekilde belediye çalışanının kovuşturması için ön izin talebinde bulunmamıştır. Akabinde, bir hazırlık soruşturması sonrasında Turgutlu Kaymakamlığı tarafından kendisine izin verilmemesi sonucu, savcı takipsizlik kararı aldığında, 7 Şubat 2005 tarihinde, soruşturma sona ermiştir. Kaymakamlık, mevcut davada kusurun şirkette olduğuna kanaat getirmiştir. Fakat savcı, olaydan başka kişilerin, özellikle de sözü geçen şirkette çalışan kişilerin sorumlu olup olmadığını belirlenmesine yönelik ek soruşturma önlemleri almadan önce, yaklaşık olarak bir yıl ve on ay beklemiştir. Sonuç olarak, şirket sahibi M.H. aleyhine açılan ceza davası, yasal sürenin aşıldığı gerekçesiyle durdurulmuştur. Dolayısıyla AİHM, savcının yürüttüğü soruşturmanın bütünlükten yoksun olduğu ve savcının soruşturmayı yürütme şeklinin gereksiz şekilde davayı uzattığı ve bunun da ceza davalarını etkinlikten mahrum bıraktığı kanaatindedir.

74. Yukarıdaki görüşler ışığında, mevcut davadaki ceza soruşturmasının, 2. maddenin amaçları doğrultusunda etkili olduğu söylenememektedir. Dolayısıyla, başvuranlar tarafından açılan ceza ve idare davalarının etkililiğinin incelenmesi gerekmektedir (bkz. *Anna Todorova*, yukarıda atıfta bulunulan, § 79).

75. Mevcut davada AİHM, başvuranların, sivil takibata yönelik herhangi bir itirazda bulunmadıklarına ya da eleştiri getirmediklerine ve başvuranların şikâyetlerinin odak noktasının, idare mahkemesi huzurunda Belediye'den tazminat alamamaları olduğuna dikkat çekmektedir. Fakat AİHM, başvuranların gerekli süre sınırına uymamaları sebebiyle, idare mahkemesinin, başvuranların davasının esasının incelenmesini engellendiğini gözlemlemektedir. Başvuranlar, idare mahkemesince yapılan yorumun adil olmadığına yönelik itirazda bulunmaktadırlar. Fakat AİHM bu bağlamda, bir davadaki olaylara yönelik

delillerin dava olaylarla ilgisinin değerlendirilmesinin değerlendirilmesi ile usule ve esasa ilişkin kanun kurallarının yorumlanması ve uygulanması hususlarında, yerel mahkemelerin uygun makamlar olduğunu hatırlatmaktadır (bkz. *Sevim Güngör v. Türkiye* (dec.), No. 75173/01, 14 Nisan 2009). Mevcut davada AİHM, iç hukukun idare mahkemesi tarafından, keyfi addedilecek kadar mantıksız şekilde yorumlandığı hususunda ikna olmamıştır. Bu bağlamda AİHM, başvuranların bir avukat tarafından temsil edildiklerini ve davanın seyrini etkilemek için usul haklarını kullanma fırsatına sahip olduklarını gözlemlemektedir. Aynı görüşler, başvuranların hukuk mahkemeleri huzurunda Belediye aleyhine açtıkları tazminat davaları için de geçerlidir.

76. Her şekilde, başvuranlar, şirket aleyhine de tazminat için hukuk davası açmışlardır ve ilke olarak bu gibi davaların, başvuranların kızının ölümüne ilişkin yeterli bir telafi sağlayabildiğine şüphe bulunmamaktadır. Bu bağlamda AİHM, hem asliye hukuk mahkemesi hem de temyiz evresinde, değerlendirme sürecine dâhil olan hâkimlerin bağımsız ya da tarafsız olmadığını gösteren herhangi bir bulgu bulunmadığını gözlemlemektedir. Sözü geçen davalar hızlı gerçekleşmiştir ve makul bir süre zarfında sonuçlandırılmış gibi durmaktadır. AİHM ayrıca, bir avukat tarafından temsil edilen başvuranların, meşru çıkarlarını korumak için gerekli olan raddeye kadar davalara aktif şekilde katıldıklarına dikkat çekmektedir. Sonuç olarak, AİHM'e göre, davalar etkili olmuştur. Bu bağlamda AİHM, asliye mahkemesinin, dava dosyasındaki delillere dayanarak, başvuranların kızının ölümünden, farklı gerekçelere bağlı olarak birkaç kişinin sorumlu olduğuna hükmettiğini (bkz paragraf 43) ve başvuranlara, sözü geçen şirketin yükümlülük derecesine tekabül edecek miktarda tazminat verdiğini gözlemlemektedir. Bu karar, Yargıtay tarafından onanmıştır. AİHM, başvuranların, şirketten alınacak miktarları alamamış gibi durmalarını esefle karşılamaktadır; fakat özel bir şirket aleyhine verilen bir kararın uygulanmasına ilişkin olarak Devlet'in sorumluluğu, Devlet organlarının icra işlemlerine dâhil olmasından öteye geçmemektedir (bkz. diğer makamların arasında, *Fuklev v. Ukrayna*, No. 71186/01, § 67 ve §§ 90-91, 7 Haziran 2005). Kendisine sunulan yazılı delilleri inceleyen AİHM, yetkili makamların, kararın başvuranların lehine uygulanması için yeterli adımları atma yükümlülüklerini yerine getirdikleri kanaatindedir.

77. Yukarıdaki görüşlerin ışığında, bu davadaki şüphesiz trajik olaylara karşın, Devlet'in, başvuranların kızlarının ölümüne ilişkin, etkili bir hukuk sistemi sağlayamadığı kararına varılamamaktadır. Bu nedenle AİHM, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3(a) ve 4. paragraflarının anlamı dâhilinde dayanaktan yoksun olarak beyan edildiği gerekçesiyle, başvurunun reddedilmesi gerektiği kanaatindedir.

Bu gerekçelerle, AİHM oybirliğiyle,

Başvurunun kalanını kabul edilemez olarak *beyan eder*.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Guido Raimondi
Başkan